

İSLÂMÎ İLİMLER ARAŞTIRMA VAKFI
THE FOUNDATION FOR RESEARCH IN ISLAMIC SCIENCES
وقف دراسات العلوم الإسلامية

ZEKÂT REHBERİ

Pratik Bilgiler

Prof. Dr. Ali ÖZEK
M. Ü. İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi
İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Başkanı

Bu broşür İslâmî İlimler Araştırma Vakfı'nın hediyesidir.

İSLÂMÎ İLİMLER ARAŞTIRMA VAKFI
Araştırma–İnceleme Dizisi: 11
5. Baskı, İstanbul 2003

Yayına Hazırlayanlar:
Dr. İsmail KURT
Seyit Ali TÜZ

Dizgi:
İSAV Dizgi Merkezi

Baskı:
Kerem Matbaası
Topkapı 2. Matbaacılar Sitesi

İSLÂMÎ İLİMLER ARAŞTIRMA VAKFI
Kızıtaşı, Kâmilpaşa Sk. 34260 Fatih/İst.
Tel : (+90 212) 523 54 57 Fax : 0212 523 65 37
E-Mail: isav@isav.org Web Site: <http://www.isav.org>

ZEKÂT NEDİR?

İslâm'ın beş temelinden biri olana zekât; mâlî bir ibadettir.

Zekât; Âkil, bâliğ, hür ve nisap miktarı mala sahip bulunan her Müslüman'dan alınıp Kur'ân'da belirtilen sekiz yere veya bu sekiz yerden birine veya birkaçına verilen dînî bir ibadettir.

Zekât, malî bir ibadettir. Zekât verecek derecede zenginleşmek gerçekten şükrü gerektirir. Akıllı Müslüman zekâtını severek ve tam olarak verir. Çünkü, herkes Allah'a karşı sorumludur.

Allah Teâlâ, Tevbe Sûresi'nin 103. âyeti ile zekâtı, zengin Müslümanlara farz kılmıştır. Bu farziyet, Buhârî (Kitâbu'z-zekât)'de geçen hadislerle de tam açıklığa kavuşmuştur.

ZEKÂTIN ŞER'Î TARİFİ

Zekât, üzerinden sene geçmiş, şer'î nisab miktarı bir mala sahip bulunan akıllı, bülûğâ ermiş, hür, erkek ya da kadın her Müslüman'ın üzerine farz-ı 'ayındır.

Üzerinden sene geçmiş, şer'î nisap miktarı bir mal ne demektir?

Zekâtı verilecek malın üzerinden sene geçmesi (havalânü'l-havl) şartı daha ziyade ilk defa zekât verecek kadar zengin olan kimseyi alakadar eder.

Nisab, zekâtı verilmesi gereken malın miktarını bildiren şer'î ölçü ve sınırdır. Zekâta tabi herhangi bir mal, "nisab miktarına" ulaşırsa onun zekâtını vermek farz olur.

Nisab, zekâtı verilmesi gereken mallara göre değişir. Altının nisabı ortalama 90 gramdır.¹ Müslüman erkek ya da

¹ Altının nisabı ile ilgili farklı hesaplamalar vardır. Bazı alimler 96 gram, bazıları da 85 gram demişlerdir. Biz burada orta yolu tutarak 90 gram dedik.

kadın, aslî ihtiyaçlarından fazla olarak 90 gr. altına sahip olduğu anda zekât vermesi farz olur.

Eskiden kağıt para yoktu. Piyasada para olarak altın ve gümüş tedavül ediyordu. Kağıt para çıktı ve bir mübadele vasıtası olarak altın ve gümüşün yerini aldı. Buna göre, bugün aslî ihtiyaçlardan fazla olarak 90 gram altın veya onun tutarı kadar Türk Lirası'na sahip bulunan kimse % 2,5 hesabıyla zekât verecektir.²

ZEKÂTIN VERİLECEĞİ YERLER

Zekât, Tevbe Sûresi'nin 60. âyetinde belirtildiği üzere 8 yere verilir. Bunlar sırasıyla; fakirler, miskinler, zekât memurları, kalpleri İslam'a ısındırma, köle azadı, borçlular, Allah yolunda çalışanlar ve yolda kalmışlardır.

Asrı saadette ve dört halife devrinde zekât, devlet tarafından toplanıp bu yerlere veriliyordu. Sonradan devlet bu işten vazgeçti ve bunu zekât veren mükellefe bıraktı. Hal böyle olunca, bir ibadet olan zekâtı, zekât verecek kişi bizzat kendisi eda edecektir.

Sekiz yerden ikisi, fakirler ve düşkünlerdir. Bu da % 25 yapar. Zekât mükellefi, zekâtının % 25'ni bu iki sınıfa verdikten sonra geri kalan % 75'ni umuma hizmet gayesi ile kurulmuş vakıflara, eğitim ve öğretim kurumlarına verebilir. Çünkü geri kalan altı yerden sadece zekât memurları şahıstır ki onlar da sistem icabı mevcut değildir. Geri kalan beş yer de müessese durumundadır. Zira onları şahıs olarak bulmak mümkün değildir. O halde umum Müslümanlara faydalı olacak yerlere verilir. Hatta Şafii mezhebinde cami yapımına bile zekât vermek caizdir. Bu itibarla günümüzde zekâtın % 25'ini fakirlere, kalan

² Bilindiği gibi altın fiyatı devamlı değişir. Zekât verirken altının fiyatı piyasadan öğrenilir. 07 Kasım 2003 tarihi itibarıyla bir gram altın 18.000.000 liradır. Buna göre, 90gr. x 18.000.000 = 1.620.000.000 eder. 1.620.000.000 x % 2,5 = 40.500.000- Lira eder.

kısmını da umum Müslümanlara hizmet etmek gayesiyle kurulmuş hayır müesseselerine vermek caizdir.

ZEKÂT NASIL VERİLİR?

Zekât nakdî olarak mı yoksa aynî olarak mı verilecek?

İslâmiyet esas itibariyle zekâtı aynî olarak emretmiştir. Yani altını olan altın verir, gümüşü olan gümüş verir, koyunu olan koyun verir, buğdayı olan buğday verir, kumaşı olan kumaş verir. Herkes sahibi ve mâliki bulunduğu malın zekâtını nisab miktarına göre o maldan verir. Ancak, bizzat Rasûlüllah'ın, sonra da Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in devirlerindeki tatbikatta aynî olarak alınmakta olan zekâtların nakdî olarak da alındığı görülmüştür. O gün için bir malın meselâ buğdayın zekâtını nakit olarak vermek demek, onun tutarı kadar altın veya gümüş para vermektir. Şimdi ise artık piyasada tedavül eden kağıt paradır. Binaen aleyh, zekâtlar nakit para olarak da verilir. Meselâ:

Koyun ve buğday sahibi, vermekle mükellef olduğu zekâtını hesap edip buğday yerine altın veya başka bir mal veya kağıt para olarak verebilir. Zira Rasûlüllah Efendimiz, Hz. Mu'az'ı zekât toplamak üzere Yemen'e gönderdiğinde koyun, keçi, deve gibi hayvanların ve diğer malların zekâtının elbise olarak verilmesini istemiştir. Çünkü, Hicaz Bölgesi'ndeki Müslümanların, o devirde Yemen'de imal edilen elbiselere ihtiyaçları vardı. Dolayısıyla bugün de fakire mal yerine para vermek daha uygun olabilir. Zira fakirin ihtiyacı neye ise fakir onu, kendisine zekât olarak verilen para ile istediği yerden alır. Bazı hallerde de zengin için para vermek daha kolay olabilir. O halde zekâta tabi tüm malların zekâtı nakit olarak, yani kâğıt para olarak verilebilir. Bu konuda aksini söyleyenlerin iddialarının dinî bakımdan, bir takım zorlama ve daha iyi Müslüman olduğunu iddia etme gibi bir çabanın ötesinde Hanefî Mezhebi'ne göre bir değeri yoktur.

Bugün en kolay şekilde zekât nasıl verilir?

Zekât aslında, zekât verecek kadar zengin olan kimse için severek edâ edilecek bir ibadettir. Zira Cenâb-ı Hak kulunu zengin etmiş, böylece ona zekât gibi bir ibadeti edâ etme imkanı vermiştir. Binaenaleyh, zekât verecek durumda olan Müslümanların her şeyden önce böyle bir anlayışa sahip olması gerekir. Bu şekilde duyarlı ve anlayışlı bir Müslüman zekâtını kolayca verir ve verirken de manevi bir haz duyar.

Diğer taraftan, her Müslüman senenin belli zamanlarında, meselâ ramazan ayında veya yılbaşında, o gün için elinde bulunan servetini hesap eder, borçlarını çıkardıktan sonra kalandan zekât verir. İşte böylece her Müslüman, senede bir defa, bütün servetini hesap edip verilmesi gerekli olan zekâtı tespit ederse, onun için zekât vermek kolaylaşır. Çünkü bu şekilde davranması, zekâtını vermek istediğini ve iyi niyetini ortaya koymaktadır.

Bazı Müslümanlar, herhangi bir hesap yapmaksızın, zekât veriyorlar. Bu şekilde yapılan ibadet eksiktir. Eğer zekâtla ilgili hesabı Müslüman bizzat kendisi yapamıyorsa, bu işi bilen birisine yaptırmalıdır. Şu husus kesin olarak bilinmelidir ki, Allah'a yaptığı ibadeti doğru yapmayı öğrenme imkânı olduğu halde onu öğrenmeyen ve yanlış yapmaya devam eden kimsenin ibadeti kabul olmaz.

Bir Müslüman zekât verecek kadar zengin olup-olmadığını nasıl anlar?

Esasen az-çok bir miktar geliri veya kıyıda-köşede bir miktar parası veya altını, dövizi, ticaret malı cinsinden serveti bulunan kimse, her sene bir defa bütün servetini hesap ederek nisap miktarı mala sahip olup-olmadığını kontrol etmelidir. Hatta gerçek mü'min, bir an önce zekât ibadetini eda eden bir kul olmayı can u gönülden istemelidir.

Bu hususta önemli olan zekât vermektir. Verilen zekâtın az veya çok olması hiç de önemli değildir. Zira, serveti çoksa zekâtı da çok olur. Esas mesele, üzerine farz-ı 'ayn olan zekâtı vermek suretiyle Müslüman'ın Allah'a kulluğunu ve şükürünü

yerine getirmesidir. “*Âşika Bağdat yakındır*” demişler. Bilhassa dinde, sevgi esastır. Allah’ı seven O’nun emirlerini de severek yapar.

“*Mal canın yongasıdır*”. Zekât verecek kadar zengin olan bir Müslüman, büyük bir imtihan vermektedir. Rasûlüllah Efendimiz, zekâtını tam olarak veren Müslüman’a dua etmiştir. Kanaatimce malî ibadetlerin en zoru, dolayısıyla en faziletlisi zekâttır.

Diğer yönden zekât, toplumda sosyal dengeyi sağlar. Zenginlerin fakir hakkı olan zekâtı verdiklerini fakirin görmesi, servet ve zengin düşmanlığını azaltır. Zenginlerin çok önemli olan bu hususu da dikkate almaları gerekir. Cemaat ruhu, millî duygu, yardım sever düşünce, başkasına faydalı olma, acıları paylaşma, tasada-kıvançta beraber olma gibi hasletler insanların millet ve devlet olarak yaşamalarını sağlar.

Zekât hesabı ne zaman yapılmalı?

Zekât seneye bağlı ve senede bir defa edâ edilen dinî bir vecibe(ibadet)dir. Sene deyince de iki ayrı sistemle karşılaşıyoruz:

1. **Hicrî Takvim:** Ayın doğuşu ve batışına göre hesaplanan ve 355 günden ibaret olan kamerî-hicrî senesinin başlangıcı, Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in Mekke’den Medine’ye hicret ettiği tarihtir. İlk defa Hz. Ömer radiyallahu anh zamanında hicrî takvim kullanılmaya başlanmıştır. Bu seneyi meydana getiren aylara kamerî ya da Arabî aylar; bu takvime de hicrî-kamerî takvim denir. Ramazan orucu, Ramazan ve Kurban Bayramları, hacc farızası bu takvim hesabıyla yapılır.

2. **Milâdî Takvim:** Hz. İsa’nın doğumu ile başlar. Buna şemsî-milâdî takvim de denir. Bu takvim, güneşin doğuş ve batışına göre hesaplanır. Şemsî sene 365 gündür. Namazlar bu takvime yani güneşin doğuş ve batışına göre edâ edilir.

Ziraat Mahsullerinin Zekâtı

Ziraat ürünlerinin zekâtı ile hayvanların zekâtı, şemsî-milâdî takvim hesabına göre verilir. Zira bu iki sınıf servetin

zekâtı, senenin muayyen mevsiminde, hasat zamanında alınır-verilir. Zekâtı verilecek malın cinsine göre zekât verme zamanı, ayı değişik olabilir; ama, sene olarak değişmez. Çünkü zekât, bir maldan senede bir defa alınır ve ziraat mahsulleri ile hayvanlarda bu sene, şemsî-milâdî senedir; başka türlü olması da düşünülemez.

Ziraat mahsullerinin zekâtı her ürünün hasat zamanında ve % 10 hesabıyla verilir. Toprak devletin olduğu için zekât payı yüksektir.

Tarım ürünlerinde verilen zekât miktarı % 10 olarak belirlenmiştir. Bunun sebebi eskiden araziler devletin idi. Meselâ yağmur ile veya tabii akarsularla sulanan araziler yüzde on (öşür), insan ve makine gücüyle elde edilen sularla sulanan ve gübrelenen arazilerde yüzde beş (% 5) zekât verilir. Bu günün şartları dikkate alındığında tarım girdilerinin fazla olması sebebiyle onların zekâtının da % 2,5 olarak verilmesi daha uygun olacaktır. Meselâ:

Buğday, arpa gibi mahsullerin zekâtı Türkiye’de, her sene Ağustos-Eylül aylarında; mısır, elma ve ceviz gibi mahsullerinki ise Ekim-Kasım aylarında verilir. Zira, bu mahsullerin hasadının, toplanmasının senenin belirli ve değişmeyen bir mevsiminde yapılması sebebiyle zekâtı da o mevsimde yani mahsulün toplandığı zamanda verilir. Hayvanlarda da durum aynıdır. Yani senede bir defa ve muayyen bir mevsimde verilir.

Ticaret Mallarının Zekâtı

Umumiyetle Müslümanlar, ticarî mallarının zekâtını Ramazan ayında vermektedirler. Şimdi şu soruyu tekrar soralım:

Ticarî mallarda zekât hesabı, hicrî-kamerî seneye göre mi, şemsî-milâdî seneye göre mi yapılmalıdır?

İslâm âlimleri, ticarî malların zekâtının hicrî-kamerî seneye ya da şemsî-milâdî seneye göre hesap edilebileceğini söylemekle beraber hicrî-kamerî seneye göre hesap etmenin fakirin lehine olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak bugün ticaret dünyasında bütün hesaplar, milâdî senenin yılbaşına göre

yapılmaktadır. Konuya kolaylık açısından bakılırsa, zekât hesabının milâdî senenin yılbaşında yapılması doğaldır. İsteyen hicrî-kamerî seneye, isteyen de şemsî-milâdî seneye göre yapar. Bunda dinen bir mahzur yoktur. Çünkü, zekât konusunda önemli olan, zekâtı verilecek servetin senede bir defa hesaplanması, gerekli zekât miktarının tayin ve tesbit edilmesidir. Zekât olarak verilecek miktar ortaya çıkınca, onu senenin herhangi bir ayında, hatta önce veya sonra vermek caizdir.

Tahviller için zekât vermek gerekir mi?

Tahvil para demektir. Çünkü onun bedeli para olarak ödenmiştir. Tahvil sahibi olan kişi her sene vereceği zekâtı hesap ederken tahvillere yatırdığı miktarı da zekâtı verilecek mala ekleyecektir. Böylece tahvillerin de zekâtı verilmiş olur.

Dövizi bulunan kimse zekâtını nasıl verecek?

Dövizi bulunan kimse zekâtını, elindeki dövizin yıl başındaki değeri üzerinden verir. Aradaki artış, gelecek sene yıl başında hesaba katılacaktır. Diğer ticarî faaliyetlerde olduğu gibi, döviz bürosu işleten mükellef de senede bir defa olmak üzere –meselâ yıl başında– bütün elindeki paraları ve diğer zekâta tabi servetlerini hesaplar ve ona göre zekât verir. Sene içindeki kur dalgalanmaları hesaba katılmaz.

Alacakların zekâtı nasıl verilir?

Alacaklar zekâta tabi olması bakımında iki kısımır:

- a. Deyn-i kavi yani sağlam alacaklar.
- b. Deyn-i zaif yani zayıf alacaklar.

Sağlam alacaklar, kasadaki para ve dükkandaki mallar gibi zekâta tabidir.

Zayıf alacaklara gelince, tahsil edilinceye kadar onlardan zekât vermek gerekmez. Sadece alındığı zaman verilir. Bu itibarla alacaklarımız en geç bir sene zarfında ödeniyorsa zekâtı verilir.

Vâdesi Uzun Borçlar ve Alacaklar

Meselâ: Beş seneye bölünmüş alacağı olan kimse, her sene aldığı miktarın zekâtını verir. Zira zekât, senelik bir vergidir. Mükellef, sadece bir sene içinde elde ettiği servetin zekâtını verir. Kişinin serveti sene içinde azalır veya çoğalır. Zekât da bu azalma ve çoğalmaya göre verilir.

Borcu senelere yayılmış kimse de ancak bir senelik borcunu, o senenin zekâta tâbi servetinden düşer. Fiilen veya hükmen nâmî olmayan mallara zekât gerekmez. Fiilen nâmî mallar, ticaret eşyası ve hayvanlardır. Hükmen nâmî olan da altındır. Altın gelir getirmese de 90 gramın altına düşünceye kadar zekâtı verilmeye devam edilir.

Madenlerin Zekâtı

Madenlerin zekâtı, çıkarıldığı anda ve % 20 olarak verilir. Madenler, milletin ortak değerleri olduğundan zekât payı yüksektir. Ancak bugün bu miktar % 10 olarak düşünülebilir.

Zekât hangi ayda verilmelidir?

Zekât, senenin her ayında verilebilir. Ramazan ayında verilmesi faziletlidir. Zekât, diğer aylarda da verilebilir.

Zekât verecek kimse malının zekâtını nasıl hesaplar?

Bir Müslüman sahip olduğu servetini önce paraya döker. Yani, maliyetleri esas alarak elinde bulunan zekâta tabi her türlü servetini hesaplar. Ortaya çıkacak miktardan, varsa borcunu düşer, kalandan % 2,5 hesabıyla zekât verir.

Aslı İhtiyaçlar Nelerdir?

Bir insanın oturduğu evi, evde kullandığı altın veya gümüş olmayan her çeşit eşyası, okumak için aldığı kitapları, yatak odasında, banyo ve mutfakta kullandığı her çeşit eşyası, bir senelik yeme-içme, giyme ihtiyaçları, binek arabası, sağlık masrafları gibi harcamalar aslı ihtiyaca girer ve bunlar zekâta tabi değildir. Kişinin yazlık evi de zekâta tabi değildir. Ayrıca, çalışan kimselerin işlerinde kullandıkları her türlü alet-edevat, araç-gereç, makine vs. zekâta tabi değildir.

Bu sayılanlar dışında, gelir getiren menkul servetler, kira getiren gayr-i menkul bütün servetler zekâta tabidir. Gayr-i menkullerde kira getirenlerin senelik gelirleri hesap edilir, masrafları düşülür ve kalandan zekât verilir.

İleride satmak gayesiyle alınmış arsalar, ilk alış fiyatları üzerinden, satılmak için yapılmış daireler maliyetleri üzerinden zekâta tabidir.

Bir Senelik İhtiyaç Nasıl Hesaplanır?

Yıl başında hesap yapılırken iki şey çok önemlidir:

1. Hesabı yapılan servetin üzerinden bir sene geçmiş olması,

2. Servet sahibinin sene boyunca ihtiyaç duyduğu miktarı herhangi bir kısıtlama olmadan harcamış olması. Bu itibarla sene sonunda yapılan hesaptan ayrıca bir de senelik aslî ihtiyaç miktarı düşülmez.

Dükkan veya market işleten kimse nasıl zekât verecek?

Senenin belli bir ayında veya yıl başında dükkandaki bütün malın alış fiyatından tutarını tesbit eder, buna varsa alacaklarını, evde ve bankalarda mevcut para ve dövizini, aslî ihtiyacı olmadığı halde evde tuttuğu altın, mücevherat, halı gibi kıymetli malların para olarak tutarını ekler, elde ettiği miktardan varsa borçlarını düşer, kalandan % 2,5 hesabıyla zekât verir. Meselâ:

Alış fiyatına göre dükkandaki mallar	10.000.000.000.-
Bankada	3.000.000.000.-
Altın ve diğer kıymetler	4.000.000.000.-
Alacaklar	+ 5.000.000.000.-
Toplam	22.000.000.000.-
Her çeşit borçlar	- 7.000.000.000.-
	15.000.000.000.-

15.000.000.000.- X % 2,5 = 37.500.000.- lira zekât verilecektir.

Serbest meslek erbabı nasıl zekât verecek?

Avukat, doktor, mühendis, muhasebeci gibi serbest çalışanlar, senede bir defa hesap yaparlar, borçlarını düşerler ve kalan miktardan zekât verirler. Serbest çalışan bir doktor, yıl

sonunda senelik kazancını hesap eder. Buna, mülkünde bulunan taşınır servetlerin alış bedellerini, varsa arsa ve satılık dairelerinin maliyet bedellerini ekler. Elde edilecek rakamdan borçlarını düşer. Kalandan zekât verir. Meselâ:

Senelik gelirler	30.000.000.000.-
Diğer servetler	+ 8.000.000.000.-
Toplam	38.000.000.000.-
Borçlar	- 5.000.000.000.-
	33.000.000.000.-

33.000.000.000 x % 2,5 = 825.000.000 lira zekât verir.

Diğer serbest meslek erbabı da aynı şekilde hesap yapar. Meselâ: Nakliyecilik yapanlar, işletme esasına göre hesap yaparak kazançlarından zekât verirler. Nakil vasıtaları demirbaş olduğundan, onlardan zekât gerekmez. Sadece elde edilen kazançlarından zekât verirler.

Eğer bir kimse nakil vasıtalarının ticaretini yapıyorsa yani nakil vasıtaları alıp satıyorsa, o kimsenin elindeki tüm nakil vasıtaları tıpkı dükkandaki mal gibi zekâta tabidir. Fabrikatör ise sadece imal ettiği maldan zekât verir.

Devlet memuru veya işçi nasıl zekât verir?

Zekât, aslî ihtiyaçlardan fazla olarak nisap miktarı maldan verilir. Ayrıca, malın üzerinden bir sene geçmiş olması gerekir. Eğer, memurun maaşı veya işçinin ücreti, aslî ihtiyaçlardan fazla ise yani bir sene içinde bütün ihtiyaçlarını gördükten sonra artırdığı para, 90 gram altının tutarından fazla ise % 2,5 hesabıyla zekât verir. Meselâ:

Aylık maaş-ücret	1.500.000.000.-
Ücret dışı aylık gelirler	+ 600.000.000.-
Aylık toplam gelir:	2.100.000.000.-
Senelik toplam gelir:(2.100.000.000 x 12=)	25.200.000.000.-
Senelik giderler	- 15.200.000.000.-
	10.000.000.000.-

10.000.000.000 x % 2,5 = 250.000.000.- lira zekât verilecektir.

Bu konuda bazı âlimler şöyle demişlerdir: Aylık veya haftalık alan kimse parayı aldığı anda % 2,5 hesabıyla hemen

zekâtını vermesi gerekir. Zira, ücretle maaş, tıpkı topraktan elde edilen mahsul gibidir. Mahsullerin zekâtı “hasat gününde hakkını verin” (En‘am, 41) âyeti gereğince nisap ve sene geçme şartları aranmaksızın hemen verilir. Bu içtihat, her ne kadar yeni ise de makuldür, yani hem kolay hem faydalıdır.

ŞİRKETLERİN ZEKÂTI

Şirketler zekâtlarını nasıl verecekler?

Her çeşit şirket, yıl başında veya sonunda gelir-gider hesaplarını yapar, elde ettiği miktara alacaklarını da ekler, bu yekünden demirbaşları ve varsa borçlarını düşer, geri kalan miktardan % 2,5 hesabıyla zekât verir. Doğru olan, şirketlerde zekâtın, ortaklar yerine bizzat şirket tarafından ödenmesidir.

Dikkat! Zekât, kazançtan değil, öz sermayeden ve demirbaş olmayan servetten verilir. Bu itibarla zekâtın devlete verilen gelir vergisiyle kesinlikle alakası yoktur. Zira, konuları tamamen ayrıdır. Yani vergiler gelirden, zekât ise servetten alınır.

Sene sonunda yapılan kâr-zarar hesabına göre kâr eden bir şirket, eğer elde ettiği kârı ortaklarına dağıtırsa, bunun zekâtından ortağın kendisi sorumludur. Şirket, daima elindeki nâmî servetten zekât verecektir. Onun için şirketlerde zekât hesabının en kolay şekli, aşağıda tavsiye edilen tarzıdır: Meselâ:

100.000.000.000.- lira sermayesi olan bir şirket, bir sene içinde hiç para kazanmazsa, zarar gösterir ve vergi vermez. Halbuki aynı şirket, elinde kalan sermayeden zekât vermek zorundadır. Çünkü, bir çok kimseler bu sene zarar ettim, kâr etmedim diye zekât vermemektedirler ve yanlışlık da buradadır.

100.000.000.000.- lira sermayeli bir şirket bir sene çalıştı, borçlarını düşüdü, hiç kâr etmediği gibi 10.000.000.000.- lira da zarar etti, 10.000.000.000.- lira da demirbaşlara bağladı ve elinde 80.000.000.000.- lira sermaye kaldı, işte bunun zekâtını verecektir. Yani, borcu varsa düştüktan sonra 80.000.000.000.- X % 2,5= 2.000.000.000.- lira zekât vermesi gerekir. Tekrar ifade edelim ki, zekât elde mevcut servetten verilir.

100.000.000.000.- lira sermayesi olan bir şirket, şayet zarar eder de elinde 30.000.000.000.- lira kalır sa, bu müessese, kalan 30.000.000.000.- liranın zekâtını vermekle mükelleftir. Elde nisap miktarı servet bulunduğu müddetçe ondan zekât vermek gerekir.

Şirketlerden alınan hisse senetlerinin zekâtı nasıl verilir?

Şirketlerden alınan hisse senedi ve tahvillerin zekâtı, her sene % 2,5 hesabıyla verilir. Bazı şirketler zekâtı şirket olarak da verebilir. Esasen doğru olan da budur.

Şirketler ve hisse senetlerinin zekâtı nasıl verilir?

Elinde hisse senedi bulunan bir ortak, şirketin zekât vermediğini öğrenirse, şirketin işletme sermayesinden kendi payına düşeni sorar. Bu miktar ile senelik olarak aldığı temettu yani kâr birleştirilir ondan zekât verilir.

Zekât, kâr ya da kazançtan değil, üzerinden bir yıl geçen servetten verilir. Dolayısıyla finans kurumlarından aldığınız kâr payı ile finans kurumunda bulunan ana paranız sizin servetinize dahildir. Eğer kurum sizin yatırdığınız ana paranın zekâtını vermiyorsa –ki bu hususu finans kurumundan sorarak öğrenebilirsiniz.- aldığınız kâr payı ve hesabınızda bulunan ana para birlikte zekâta tabidir. Meselâ:

Bir şirkette 8.000.000.000 hisse senediniz var. Bunun 4.000.000.000’rını demirbaşlarda, 4.000.000.000’rını da işletmede. Senelik temettu da 3000.000.000. Buna göre senelik zekât hesabını yaparken 7.000.000.000’ın zekâtı verilmesi gereken servetinize ekleyeceksiniz.

SANAYİ KURULUŞLARI

Fabrikalar ve imalathaneler zekât hesabını şöyle yapar:

1) Demirbaş olarak kullanılan her çeşit makine, alet ve edevat için zekât gerekmez(Zekât, daima sene sonunda elinizde kalan, hükmen nâmî (gelir getiren) servetten verilir. Demirbaşlar,

hükmen nâmî değildir. Yani, ilave harcama ve emek olmaksızın çalışmaz, gelir getirmez).

Fabrika binası ve demirbaşlar zekâta tabi değildir. Elde ettiği senelik kazancı hemen yatırımına yönelten kimse, senelik gelir gider hareketlerine göre davranır ve bir miktar zekât vermesi gerekir.

Demirbaş aletler altın veya gümüşten ise onların tutarı hesaplanır ve ona göre zekât verilir.

2) İşletme sermayesi zekâta tabidir. Bu sermayeden her türlü masraf, işçi ücretleri ve borçlar düşüldükten sonra kalan miktardan zekât verilir.

3) Sanayi kuruluşlarında ücretler aylık olarak ödeniyorsa, 12 aylık süre içinde ortaya çıkan dalgalanmalar dikkate alınmaz, sadece yıl sonunda yapılan hesaba bakılır. Meselâ: Yüz milyar sermayeli bir fabrika var. Bin işçi çalıştırıyor. Bu sermayenin 500 milyarı demirbaşlarda bağlı, 500 milyarı ise işletmede. Bir sene çalıştı, ham madde aldı, işçiye ücret ödedi, devlete vergi verdi ve kendisi harcadı. Bu durumda yıllık cirosu ne olursa olsun, sene sonunda ham madde, yarı mamul, mamul mal ve para olarak elinde ne kadar servet varsa, sadece ondan zekât verir.

GAYR-İ MENKULLER

Bilumum kiralık evler, hanlar, dükkanlar, satılmak için yapılmış bekleyen binalar, daireler, ticari maksatla alınmış arsalar zekâta tabidir. Bunlardan kiraya verilmiş olanların kira gelirlerinden zekât verilir. Satılmak maksadıyla yapılan binalar ve dairelerin, maliyetleri esas alınarak zekâtları verilir. Arsalar da maliyetlerine göre zekâta tabidir. Meselâ:

Kirada bir çok gayr-i menkulü olan bir Müslüman, bir sene içinde aldığı kiralrı toplar. Eğer, başka gelirleri de varsa onlarla birleştirir. Borçlarını düşttükten sonra kalandan zekât verir. Eğer, başka geliri yok ise geçimini sadece bu kiralarla temin ediyorsa asli ihtiyaçlarından arta kalan miktardan –varsa– zekât öder. Meselâ: Bir kimsenin vaktiyle 5.000.000 liraya aldığı bir arsası

var. Şu anda 5.000.000.000. Bu zat bu arsayı satıncaya kadar 5.000.000 üzerinden zekât öder. Diğer taşınmazlar ve dayanıklı tüketim mallarında da durum aynıdır.

Evi olmayan bir şahsın ev almak için biriktirdiği para, ev için bağlantı kuruncaya kadar zekâta tabidir.

Dört evim(dairem)i Kur'ân Kursu olarak tahsis ettim. Bunların rayice göre 1.000.000.000 lira kira geliri var. Bu kira bedellerini zekâta sayabilir miyim?

Bir kimse fakirlerin barınması için evini tahsis etmiş ise bu evin kira bedeli zekâta sayılmaz. Ancak fakirle kira sözleşmesi yaparsa sözleşmede belirtilen kira miktarını kiracıdan almaz ve onu zekâtına sayabilir.

Tartışmalı İlmî Toplantılar Serisinden Yayınlanan Eserlerimiz:

İslam Hukukuna Göre Alış-Verişte Vade Farkı ve Kâr Haddi
İslam'da Kılık-Kıyafet ve Örtünme
İktisadî Kalkınma ve İslâm
Para, Faiz ve İslâm
Bilgi, Bilim ve İslâm-I
Bilgi, Bilim ve İslâm-II
Faizsiz Yeni Bir Banka Modeli
Gençliğin Ruhî ve Manevî Problemleri
Türkiye'de Zekât Potansiyeli
Hz. Peygamber ve Aile Hayatı
Mukayeseli Hukuk ve Uygulama Açısından İşçi-İşveren Münasebetleri
Sosyal Değişme ve Dini Hayat
Görsel Sanatlar ve İslâm
Sigara ve İnsan Sağlığı
Risk Sermayesi, Özel Finans Kurumları ve Para Vakıfları
Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri
Tarihte ve Günümüzde Şiflik
İslâm'da Aile ve Çocuk Terbiyesi-I
Tarihte ve Günümüzde Şiflik (Özet)
Mesken ve Mesken Mimarimiz
Sosyal Hayatta Kadın
İslâm'da Aile ve Çocuk Terbiyesi-II
Para Vakıfları (Nazariyat ve Tatbikat)

Sünnetin Dindeki Yeri
Seferlik ve Hükümleri
XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
Kur'ân Kurslarında Eğitim-Öğretim ve Verimlilik
Tarihî ve Aktüel Boyutlarıyla Türkiye'de Alevîler,Bektaşîler ve Nusayrîler
Gençlik Dönemi ve Eğitimi
İslâm ve Demokrasi
Kur'ân ve Tefsir Araştırmaları-I-II-III-IV-V
Osmanlı Devleti'nde Din ve Vicdan Hürriyeti
Modernleşme ve İslâm Dünyası ve Türkiye
Küreselleşme ve İslâm Dünyası ve Türkiye
XXI. Yüzyılda İslâm Dünyası ve Türkiye